

Marin Srakić

PREZBITERSKA SLUŽBA U SVJETLU 2. BISKUPIJSKE SINODE ĐAKOVAČKE I SRIJEMSKJE

I. UZVIŠENOST I RAZLIČITI MODELI PREZBITERSKE SLUŽBE

Svaki puta kad pokušamo ozbiljno razmišljati o svom svećeničkom poslanju, ostajemo zbunjeni i uhvati nas strah. Spontano nam se nameće tjeskobno pitanje sv. Pavla: "A tko je za to podoban?" (2 Kor 2, 16).

Odgovor nam daje isti sv. Pavao koji je na temelju vlastitog iskustva mogao ustvrditi: "Takvo pouzdanje imamo po Kristu u Boga, ne kao da smo sami sobom, kao od sebe, sposobni što pomisliti, nego naša je sposobnost od Boga. On nas osposobi za poslužitelje novoga Saveza, ne slova, nego Duha" (2 Kor 3, 4-6). Tako se uz zbunjenost i strah pojavljuje radost i hrabrost.

Kao što se može reći za Crkvu, što više iskustveno spoznajemo otajstvo Crkve, to nas više zahvaća oduševljenje i radost biti u Crkvi, tako možemo reći za svoju službu, što više shvaćamo otajstvo svoga svećeništva, to više doživljavamo iskustvo radosti što smo svećenici. A "naša radost što smo svećenici ne počiva na boljoj definiciji svećeništva niti na iskustvu njegove djelotvornosti, nego na potpunom povjerenju što ga polažemo u Gospodina, koji nas je pozvao u našoj slabosti da sudjelujemo na njegovoj službi".¹

Pitamo se, kojeg svećenika, koje svećeničke (prezbiterske) službe? Naime, model se svećenika i njegove službe mijenjao kroz povijest, već prema shvaćanju i zahtjevima crkvene, odnosno svjetovne zajednice. U prvim vremenima Crkve stvoren je model *prezbitera misionara* tipa sv. Pavla evangelizatora koji je obilazio i osnivao crkvene zajednice. U vrijeme kad se Crkva stabilizirala i kad je trebalo voditi brigu o konkretnoj zajednici, prevladavao je lik *prezbitera pastira*. Model *prezbitera hijerarha* nastao je po uzoru na građansku zajednicu koja se padom Rimskog Carstva gradila u novom društvu. Kroz dugo razdoblje *svećenik liturg* bio je uzor i ideal, tako da i danas vjernici o svom svećeniku znaju kazati: "Samo nek nam je dobar na oltaru". U nekim društvenim sredinama stvoren je model *svećenika individualiste*, prepuštenog samome sebi ili svećenika koji je sam organizirao svoj život i djelovanje, snalazio se kako je znao i umio. Na duhovnom području prevladavao je uzor *prezbitera monaha*, koji je svoj dom pretvorio u samostan. Zbog posebnih prilika kroz koje

¹ Usp. G. MARCANDALLI, *Il sacerdote a servizio della comunità, Comunione - servizio - testimonianza. Linee di spiritualità*, Ed.O.R. Milano 1974., str. 64. Ovo predavanje djelomično slijedi misli iz te knjige.

smo prolazili nakon drugog svjetskog rata ideal je bio *svećenik graditelj* sa zidarskom "kašikom" u ruci. Danas je na cijeni *svećenik socijalni radnik*, što potvrđuje i činjenica da u novije vrijeme na oltar dolaze oni koji su se zauzimali za sirotinju. Dakako, nije jedan ideal bio strogo naglašavan bez primjese drugoga.² No, kako god idealizirali prezbitera, on je uvijek bio dionik trostruke Kristove službe navješćivanja, posvećivanja i vodstva crkvene zajednice.

II. SVEĆENIK SURADNIK BISKUPA

Prezbiterat ima svoje mjesto "u poslanju Crkve": prezbiteri su stoga na službu crkvene zajednice. To znači da postoji ne samo posebni odnos prezbitera prema Kristu Glavi Crkve i posebni odnos s cijelom zajednicom vjernika, nego i posebni odnos prezbitera s biskupom i prezbitera među sobom. Najprije želimo iznijeti temeljne teološke postavke.

1. Prebiterat participira na episkopatu (biskupstvu)

Drugi vatikanski koncil unio je velike novosti u teologiju prezbiterata. Mi koji smo učili "staru teologiju", onu prije Koncila, sjećamo se kako je svećenik promatran odijeljeno, sa svom svojom redovitom i izvanrednom vlašću, zato se pitalo, što biskup ima više. Odgovor je bio da je biskup svećenik s nečim više: on ima širu vlast reda, napose širu vlast jurisdikcije. Dakle, biskupski red je bio neka pravna i počasna kruna sakramenta reda što ga je primio kad je postao svećenik. Odatle su proizlazile sve poteškoće, kako priznati biskupskom ređenju sakramentalno značenje.

Koncil je preokrenuo shemu. Rekao je: ne nadovezuje se episkopat na prezbiterat, nego je prezbiterat ovisno i dosljedno sudjelovanje. To znači: središte svega je episkopat. Ministerijalno svećeništvo se u punini nalazi u biskupu a prezbiter i đakon primaju ga i na njemu sudjeluju u različitim stupnjevima.

Svećeništvo biskupa prema svećeništvu prezbitera odnosi se kao što se puna vlast odnosi prema participiranoj. Prezbiter i đakon bitno su biskupovi suradnici (usp. PO 2).

2. Postoji tijesna veza između episkopata i prezbiterata

Onda lako shvaćamo najtješnju vezu koja postoji između episkopata i prezbiterata. Dekret o svećeničkoj službi i životu (*Presbyterorum ordinis*) ovako je izrekao naučnu tvrdnju: "Svi prezbiteri, zajedno s biskupom, tako učestvuju u jednom te istom Kristovom svećeništvu i službi da samo jedinstvo posvećenja i poslanja iziskuje njihovo hijerarhijsko zajedništvo s biskupskim redom..." (br. 7). Dakle, samo posvećenje i poslanje jest temelj svakog njihovog

² Usp. T. CITRINI, *Modelli del ministero nella storia della Chiesa*, u F. G. BRAMBILLA i dr., *Il Prete identità del ministero e oggettività della fede*, Ed. Glossa, S.R.L. Milano, 1990., str. 113 - 132.

odnosa. To jedinstvo nije čisto pravno, nego sakramentalno. Taj odnos je doista organski, strukturalni. Taj odnos nije (kao što se katkada krivo govorilo) nešto nadodano "svećeničkom biću"; radi se o odnosu koji je sadržan u samoj definiciji svećenika.

3. Važno objašnjenje

Treba ovdje dati važno objašnjenje: prezbiteri, snagom sakramenta reda, imaju (da se tako izrazimo) *nativnu i neopozivu* "svetost" ili "svetu vlast": oni su vikari Krista, djeluju "in persona Christi Capitis". Oni dakle u tome što sakramentalno posjeduju ne ovise ni o kakvoj višoj vlasti izvan Božje vlasti. Ipak, uvijek snagom sakramenta reda, prezbiteri nisu i ne mogu biti osamljeni, a još manje neovisni.

"Biti zaređen" znači zauvijek "biti pridružen" "redu prezbitera" koji je skladno povezan s "redom biskupa"; znači zauvijek biti povezan na pastoralnu službu u kojoj je prvi odgovoran biskup. Zato je svećenik koji je odijeljen od zajedništva s biskupom protu-znak, i nešto posve nenormalno u Crkvi.³ Ta se odijeljenost različito očituje. Ima svećenika koji zanemaruju svoj odnos prema biskupu tako da su s biskupom prekinuli svaki kontakt, drugi opet sami stvaraju i provode vlastite pastoralne planove i programe zanemarujući biskupijske proglašavajući ih nerealnima, drugi se opet otvoreno protive stvaranju i ostvarenju biskupijskih planova i programa, odbacuju sve smjernice, odredbe, žive sa svojim zajednicama kao "crkva u Crkvi", ili bolje rečeno, "izvan Crkve". Očito, da i u tom slučaju "svećenike pomoćnike mora smatrati kao sinove i prijatelje" (usp. LG 28, CD 16, PO 7).

III. DUHOVNE I PASTORALNE POSLJEDICE

1. Zajedništvo prezbitera s biskupom

U prvom redu treba se sjetiti da je Crkva otajstvo zajedništva na svim razinama, a ne samo u svojoj najdubljoj stvarnosti, onoj nutarnjoj, nego i u svojoj izvanjskoj strukturi.

Nesumnjivo, Riječ i sakrament rađaju to jedinstvo Crkve. Još bolje, crkveno zajedništvo čini Duh Sveti, on koji govori u Crkvi, koji se daje u Euharistiji (usp. Iv 6,63), koji se izražava u karizmama. Duh Sveti je Duh Isusa Krista, poslan od Krista uskrsluga, koji je Sin poslan od Oca. Papa, biskup, prezbiter nisu prvi principi jedinstva; oni su samo znakovi i instrumenti jedinstva.

Svećeničkim redanjem prezbiteri nisu iznad svega postavljeni za suradnike jednog biskupa, nego za suradnike biskupskog kolegija: "Ordinis episcopalis cooperatores" (PO 2, PO 7, LG 28, CD 28).

³ Usp. U. BETTI, *La teologia della Chiesa particolare*, u *Ambrosius*, 4, 1971., str. 255.

Zato, iako smo, iz razumljivih razloga, inkardinirani u jednu partikularnu biskupiju i primamo mandat od biskupa da djelujemo na ograničenom području, ne smijemo nikada zaboraviti sveopću dimenziju našeg svećeništva: moramo se smatrati uvijek suodgovornima za opću Crkvu, "sollicitudinis universae Ecclesiae participes esse" (CD 4 i 5), "omnium Ecclesiarum sollicitos esse" (CD 6).

Nitko od nas ne smije reći: "moja biskupija i dosta", "moja župa i dosta"; "moja duša i dosta", nego svi moramo "uzeti teret" Crkve i svijeta, živjeti dimenzije Crkve i svijeta. Kratko rečeno: pripadnost našoj biskupiji naše pastoralne službe ne smije zagušiti "misionarski duh" ili univerzalnost našeg prezbiteriskog svećeništva.

Koncil nadasve tvrdi: "oni /prezbiteri/ čine opću Crkvu vidljivom u svom mjestu..." (LG 28). Upravo zato što je prezbiterat u sakramentalnom odnosu prema episkopatu, slijedi neuništiv zahtjev ovisnosti, suradnje reda prezbitera s redom biskupa, napose s vlastitim biskupom. Prezbiteri produžavaju u svakoj zajednici djelovanje biskupa, čiji lik pastira na neki način uprisutnjuju na raznim mjestima.

Jedinstvo koje među njima postoji na planu sakramentalnog bića mora se pretočiti na plan služiteljskog djelovanja, to jest na planu evangelizacije, liturgije, pastorala, odnosno na tri područja: "munus docendi", "munus sanctificandi", "munus regendi".

IV. U SVJETLU 2. BISKUPIJSKE SINODE ĐAKOVAČKE I SRIJEMSKJE

Na dan preuzimanja službe dijecezanskog biskupa đakovačkog i srijemskog izrazio sam želju sazvati biskupijsku sinodu sljedećim riječima: "Obnova mora biti sveobuhvatna, smišljena, sistematska i solidarna; duhovna i materijalna. *Želio bih stoga, nakon savjetovanja s Prezbiteriskim vijećem, sazvati biskupijsku sinodu na koju ćemo okupiti našu Crkvu, pokazati putove i oblike apostolskog djelovanja, pokušati riješiti poteškoće apostolata i uprave, izraditi programe, potaknuti pothvate i nadahnućem Duha Božjega potkrijepiti vjeru i pobožnost*".⁴ Uoči Nedjelje Pedesetnice svečano sam najavio 2. Sinodu đakovačku i srijemsku, to jest "skupštinu izabranih svećenika i drugih vjernika partikularne Crkve koji pomažu dijecezanskom biskupu na dobrobit sve biskupijske zajednice" (kan. 460). Kao što vidimo, svrha sinode je pomoći biskupu u vršenju službe, koja mu je vlastita, voditi kršćansku zajednicu. Kao što naglašava Uputa o biskupijskim sinodama "taj cilj određuje posebnu ulogu koju u sinodi treba dati svećenicima, koji su kao "mudri suradnici biskupskoga reda i njegova pomoć i oruđe, pozvani služiti Božjemu narodu" (LG 28).⁵ Doista očekujem od

⁴ M. SRAKIĆ, *Nastupna poslanica, u Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 125, 1997., br. 3, str. 147.

⁵ KONGREGACIJA ZA BISKUPE - KONGREGACIJA ZA EVANGELIZACIJU NARODA, *Uputa o biskupijskim sinodama, I, I, u Dodatak Biltena IKA-vijesti od 24. 7. 1997.*

svećenika pomoć i suradnju u "događaju sinode" na dobrobit biskupije. Svi ćemo se u sinodi učiti, kako se sinoda pripravlja i kako se sinoda "slavi". Razmatranja pitanja koja bismo trebali pretresti na sinodi treba obaviti na razini župa, dekanata i (eventualno) regija. No, može se dogoditi da se za vrijeme sinode sve dobro obavi, a da od toga ne bude velike koristi. Ne bi bilo dobro da se nakon sinode pitamo: "A što sada?" Da se to ne dogodi, treba kroz cijelo vrijeme svećeničku suradnju promatrati kroz trostruku službu prezbitera u Crkvi.

1. Služba riječi

"Fides ex auditu - vjera po poruci a poruka riječju Kristovom" (Rim 10, 17), kaže sv. Pavao, a ta poruka biva najrazličitijim oblicima: propovijedanjem (homilijom), katehezom, vjeronaukom u školi, u obitelji, preko sredstava društvenog priopćavanja...

Božju riječ, tj. Evanđelje treba navijestiti u njezinoj cjelovitosti, bez iskrivljavanja i prešućivanja. Moramo naviještati Evanđelje, a ne neku ideologiju u kojoj običajemo vidjeti Evanđelje. Naviještati Evanđelje, a ne "ljudske predaje" (Mk 7,8), kao što su to činili farizeji, kroz koje se Evanđelje filtrira, reže, osiromašuje ili čak prazni i iskrivljuje. Ona uvijek mora ostati Božja riječ, a ne pretvoriti se u čisto ljudsku. Svećenik bi trebao reći: "Riječ koju slušate nije moja, nego Oca koji me posla" (Iv 14, 26). Dakle, treba ostati vjeran Božjoj riječi, ali i čovjeku današnjice. Božju riječ treba u isto vrijeme naviještati tako da bude pristupačna čovjeku kojemu je namijenjena, tj. vodeći računa o kulturi, o kategorijama o konkretnim prilikama u kojima živi i djeluje. Nju treba prilagoditi promjenjivim okolnostima vremena, da bi ih slušatelji mogli prihvatiti. Istina, mi se sa simpatijama sjećamo generacija svećenika koji su prije nas poučavali naš narod i odgajali ga u kršćanskom duhu. No mi ne možemo jednostavno preslikati njihovo vladanje i njihove govore. Čovječanstvo i Crkva u njemu, živi uronjeno u povijesti koja se neprestano mijenja. "Isus Krist je isti danas i uvijek" (Heb 13, 8), ali za svaku dob različit je izgled njegove punine koji očarava svijet.⁶ Dakle, prezbiter mora znati govoriti svojim suvremenicima razumljivim rječnikom. Ustvari, radi se o problemu inkulturacije Evanđelja, o iznimnoj važnosti omogućiti da ono prođe u današnju kulturu i oživi je svojom izvanrednom snagom preobrazbe.

Da dospije do onoga kojemu je usmjerena, poruka mora biti dijalog, koji je jedan oblik apostolskog poslanja i ujedno sredstvo za posvećenje duša. Stoga, naše naviještanje mora imati sljedeće značajke:

(1) *Jasnoću*. To znači da služitelj mora biti u mogućnosti da potpuno shvati što mu netko govori; to je kao neko pretakanje misli, poticaj na upošljavanje i buđenje najviših čovjekovih sposobnosti. Sama ta značajka razgovora dosta-

⁶ Usp. GIOVANNI PAOLO II, *Con i seminaristi nella chiesa di S. Mattia, 19 agosto 1991, Siete scelti per essere amici di Gesù Cristo, u La traccia, 1991., VII-VII, str. 963.*

jala bi da ga uvrstimo među najodličnije djelatnosti ljudske kulture. Ujedno, već je taj prvi dijaloški zahtjev dostatan da svi mi koji imamo apostolske brige preispitamo svoje oblike izražavanja, jesu li razumljivi, dostupni običnim ljudima, birani.

(2) *Blagost*. Naš razgovor mora pratiti *blagost*, ona *blagost* za koju je Krist htio da je od njega samoga učimo: "Učite se od mene, jer sam krotka i ponizna srca (Mt 11,29). Stoga razgovor ne smije biti ohol, zajedljiv, uvredljiv. Svoju snagu dobiva od istine koju izlaže, od ljubavi koju širi, od primjera koji daje. Ništa ne naređuje, ništa ne nameće. Upravo stoga on je miroljubiv, umjeren, snošljiv i širokogrudan. A pitamo se, do koje mjere mora ići ta *blagost*, kad sugovornik ne prihvaća našu pouku (npr. adolescenti u školama).?"

(3) *Povjerenje*. Povjerenje je također značajka razgovora; povjerenje ne samo u moć vlastite riječi nego osobito u sugovornikov stav da riječ drugoga prihvati. Takav razgovor povećava prisnost i prijateljstvo te povezuje duše sugovornika da prionu uz Dobro koje isključuje svaku sebičnost.

(4) *Razboritost*. I napokon, *razboritost* kao značajka razgovora zahtijeva da brižno vodimo računa o psihološkim i moralnim svojstvima onoga koji nas sluša (Mt 7,6) te o njegovu stanju: je li više kao dijete ili je možda neuk i nespreman, nepovjerljiv ili čak neprijateljski raspoložen? Onaj koji govori mora se truditi da upozna duševno stanje slušatelja da bi, ako je potrebno, tako oblikovao i preinačio sebe i svoje misli kako mu ne bi bio neugodan ili nerazumljiv.⁷

Za to je potrebna trajna formacija: "Trajna formacija je nužna za propovijedanje, bez aggiornamenta postajemo suhi, prazni, ponavljamo se, ili čak - kao što je govorio sv. Pavao u drugom kontekstu - "cimbali što ječe". Problem propovijedanja, shvaćenog bilo kao liturgijska "homilija", bilo kao "kateheza" i "vjerska pouka", danas je od iznimnog značenja: vjernici, mladi ili odrasli, naviknuti slušati kako se govori i potaknuti da razmišljaju, žele slušati osobe koje su se pripravile i koje su uvjerljive, koje su već sazrele i koje su iznutra doživjele ono što naviještaju glasom. No, čovjek ne može dati ono čega nema. Temeljno zalaganje za evangelizaciju još više u modernom svijetu koji je tako osjetljiv i zahtjevan, pretpostavlja veliko nutarnje bogatstvo, ali i plod i trajne pripreme i formacije".⁸

Nama u ovom trenutku mora biti jasno, da se mnogo toga promijenilo i da se naglo mijenja. Pred nama nisu više samo one generacije koje su prošle kroz anesteziju prigušene slobode komunizma. Ni mladi više nisu oni koji su se u ime "svetoga prkosa" okupljali oko naših crkava i župnih domova. Mladi

⁷ Usp. PAVAO VI, *Enciklika Ecclesiam suam - Crkvu svoju Njegove Svetosti Pape Pavla VI*, br. 83, KS, Dokumenti br. 54, Zagreb, 1979.

⁸ GIOVANNI PAOLO II, *Non scoraggiatevi mai, aiutatevi a vicenda, Incontro con il Clero e i Religiosi, Aosta 7 settembre 1986.*, u *La traccia l'insegnamento di Giovanni Paolo II*, 1986., VIII/855, EDIT, Milano.

koji se vraćaju u oslobođene župe prošli su kroz iskušenje rata, prognaništva, života po hotelima, to su često mladi bez zaposlenja, koji su godinama ovisili od darovima dobročinitelja, ili možda sada žive kao "ratna siročad" s nikakvim ili pretjeranim (ratnim) mirovinama koje će ih za nekoliko godina pretvoriti u "socijalnu bombu".

Nadovezujući se na misli iz prvog dijela možemo reći da je biskup "izvorni učitelj" (usp. LG 25). Njegovo naučavanje je mjerodavno, on usmjerava naše propovijedanje i pastoral, ono ima posebnu vrijednost za svećenike, ne zbog svoje teološke pripreme ili zbog svoje specifične kompetencije, nego zbog posebne asistencije Duha Svetoga, koja je biskupu zajamčena bilo kao članu biskupskog zbora bilo kao pastiru partikularne Crkve. Zato bi bila duhovno opasna i iznimno škodljiva obmana napustiti naučavanje i vodstvo biskupa i tražiti vođe koji se ljudski govoreći smatraju sigurnijima i suvremenijima. *S druge strane, pak, biskup mora "biti na strani zajednice"; mora biti u skladu i slušati sve glasove i sve karizme: on je mjesto gdje se razne karizme prihvaćaju, konfrontiraju, tumače, koordiniraju, na dobro zajednice; on je svjedok iskustva vjere što ga Duh potiče u zajednici.*

2. Služba posvećivanja

Sa službom riječi tijesno je povezana i služba sakramenata ili posvećivanja. Usmena riječ bitno je usmjerena prema sakramentalnoj riječi. Riječ i sakramenti ustvari su dva susljedna časa jedinstvenog spasenjskog procesa: navještaj spasenja u propovijedanju i njegovo konkretno ostvarenje u sakramentalnim znakovima. Upravo zato je Krist poslao Dvanaesticu, ne samo da naviještaju Evanđelje, nego i da krste (usp. Mt 28, 19; Mk 16, 15-16).

U središtu kršćanskih sakramenata je *Euharistija* koja je najveći dar što ga je Krist dao svojoj Crkvi, najdragocjenija oporuka ljubavi koju je on ostavio svojoj ljubljenoj Zaručnici, prije nego što je uzašao k Ocu.

Euharistija je srž Crkve i njezin stožer, vrelo svakog duhovnog dobra koje joj je potrebno da učinkovito ispuni svoje poslanje. Euharistija "tvori Crkvu" kao što Crkva "tvori Euharistiju".⁹

Između prezbiterata i Euharistije postoji neraskidiva veza. Za vrijeme sinode želimo osvjetliti svoj život i djelovanje, a to će biti moguće samo onda ako uspijemo osvjetliti i produbiti vezu između svetoga reda i Euharistije koja je "fons et culmen totius evangelizationis" (PO 5), ali i vrelo i vrhunac svećeničke službe. Odnos svećenika prema Euharistiji je takav da ulazi u sam identitet svećenika. Svećenik je odgovoran za Euharistiju u tom smislu što je ona njemu povjerena. On je čuvar najvećeg blaga što ga Crkva ima. On je poslužitelj onoga najdragocjenijega što ga kršćanska zajednica ima.

⁹ ISTI, *Lettera a tutti i Vescovi della Chiesa sul ministero ed il culto della SS. Eucaristica, in occasione del Giovedì Santo, 24 febbraio 1980, u L'insegnamento di Giovanni Paolo II, III/1, 1980., 615.*

Očito, u odnosu prezbiter-biskup moramo reći da je biskup "upravitelj milosti vrhovnog svećeništva" (LG 26), "posvetitelj kršćanske zajednice" i da "biskupa treba smatrati velikim svećenikom njegova stada" (SC 41, 42). Zato je svako euharistijsko slavlje, bar idealno, koncelebracija s vlastitim biskupom (PO 5), bez obzira, da li neki svećenici u Euharistijskoj molitvi ispuštaju biskupovo ime ili ne.

Slavljenje sakramenata, u prvom redu Euharistije, okuplja nas oko Velikog Svećenika Isusa Krista. Sinoda je prilika da ispitamo na čemu smo, koliko su sakramentalna slavlja časovi u kojima doživljavamo milosni susret s Bogom našega spasenja i izvori našega posvećenja.

3. Služba upravljanja

Navješćujući evanđelje, slaveći sakramente u središtu kojih se nalazi Euharistija, svećenik izgrađuje kršćansku zajednicu, na hodočašću, punu oduševljenja, prema Ocu.

U tom djelu izgradnje zajednice svećenik je pozvan slijediti stope Dobroga Pastira i "po Gospodinovu primjeru sa svima se ophoditi s izuzetnom čovječnošću" i ravnati se ne na temelju osobnih, subjektivnih ukusa (kriterija), "nego kako to zahtijevaju kršćanska nauka i život" (PO 6). Njegov jedini cilj mora biti izgraditi istinsku kršćansku zajednicu, jer je Kristova Crkva bitno zajednica vjere, nade i ljubavi.

Koncil jasno ističe: "Prezbiteri, vršeći - razmjerno prema dijelu svoje vlasti - službu Krista Glave i Pastira, okupljaju u biskupovo ime Božju obitelj, kao bratsku zajednicu usmjerenu prema jedinstvu, i po Kristu u Duhu je dovode Bogu Ocu" (PO 6). To je bitna svrha njihovog pastoralnog djelovanja i vlasti koja im je povjerena da bi je izvršavali na razini svoje odgovornosti: kršćansku zajednicu koja im je povjerena voditi prema potpunom razvoju duhovnog i crkvenog života. Tu vlast prezbiter-pastir mora obnašati suoblikujući se uzoru Kristu-Dobrom Pastiru, koji je nije htio nametnuti vanjskom prisilom, nego odgajajući zajednicu nutarnjim djelovanjem svoga Duha. To je unutrašnji zahtjev pastirskog poslanja, koje se ne ravna prema osobnim željama i mišljenjima, nego prema nauci Evanđelja.

Prezbiter je odgovoran da zajednica skladno funkcionira i za tu zadaću biskup mu je povjerio potrebnu ovlast. On je pozvan osigurati skladno odvijanje raznih službi koje su nenadomjestive za dobro svih. On mora pronaći prikladne suradnike za liturgiju, katehezu, duhovnu pomoć supruzima, upravu crkvenom zajednicom. Nažalost, kroz dugo razdoblje komunističke vlasti svećenici su u nas bili prisiljeni sami organizirati crkveni život uz neorganiziranu pomoć vjernika laika, a mnogi su zanemarili pomoć i onih koja je kroz to vrijeme bila moguća, kao što su župna vijeća (ekonomsko i pastoralno), i time su duhovno osiromašili crkvenu zajednicu. Zbog toga neki još ni danas ne žele nikakve suradnike, jer se boje ili njih ili sebe. Upravo zbog nedostatka župnih

struktura mnoge lijepe inicijative što ih svećenici poduzimaju vrlo brzo nestaju, kad oni prijeđu u drugu zajednicu. Tužno je to kad biskup prigodom kanonskog pohoda nema nikoga drugoga posjetiti nego samo župnika. To odaje siromaštvo našeg crkvenog života. Očito, strukture su samo pripomoć, one omogućavaju izričaj jedne vrijednosti, ali u isto vrijeme je ograničavaju. Hoće li omogućavati ili ograničavati, ovisit će o tome hoće li one dopuštati osobno i nutarnje iskustvo komunikacije.¹⁰

Svećenik je pozvan njegovati razvoj raznih udruga ili duhovnih i apostolskih "pokreta" u skladu i suradnji. Karizma ili posebna služba svećenika jest karizma *odabiranja i koordiniranja* drugih karizmi, a ne gušenja ili izjednačivanja. S jedne strane ne smije nikako uništiti izvornost, genijalnost, mnogovrsnost koja dolazi od različitih karizmi, s druge strane, svećenik je posebno odgovoran da mnogostrukost ne ugrozi jedinstvo. To će ponekad tražiti energičan nastup. Bilo da pretjeraju ili popuštaju zato što ne shvaćaju svoj poziv i zadaću, svećenici postaju manipulatori i izdajice svoje zajednice. Dobro je jedan župnik rekao: "Župnik ne mora imati sintezu karizmi, nego samo karizmu sinteze".¹¹ Prezbyter je pozvan organizirati, ne sam voditi, karitativnu pomoć potrebnima, bolesnima, izbjeglicama, doseljenicima. U isto vrijeme osigurati i njegovati jedinstvo zajednice s biskupom i Papom.

U biskupiji *biskup* je upravitelj Crkve, nadstojnik, odgojitelj kršćanskog naroda (PO 27), a da biskup može ispuniti svoje poslanje, potrebni su mu suradnici i pomoćnici. U svom vodstvu kršćanske zajednice svećenik nije prepušten samome sebi. Naprotiv, zajedno s drugima, pod vodstvom biskupa on ostvaruje taj vid svoga djelovanja. Na razini biskupije postoje planovi i programi, kao što su rad s mladima, priprava za ženidbu, obiteljski apostolat, hodočašća, rad s ovisnicima... Potrebno je poznavati i dijeliti s biskupom i s drugim prezbiterima te pastoralne pothvate, a ne sabotirati ili jednostavno ignorirati direktive i inicijative. Potreban je individualni rad na razini župe, ali nipošto odijeljen od drugih, samotnički, rad "slobodnih strelaca". Možda pojedinac može reći da je uspješniji kad nešto čini sam nego s drugima, no moramo priznati u ime iskustva da rad učinjen s drugima, ako i nije tako značajan, ipak je trajnijeg karaktera, jer ne propada kao kula od karata kad svećenik napusti zajednicu.

U kontekstu najave 2. biskupijske sinode đakovačke i srijemske uloga svećenika je nezaobilazna i nenadomjestiva. Svećenici su prvi animatori zajednice koji će pomoći da sinodska pitanja dođu do biskupijske baze, oni će znati oblikovati teme koje bi trebale doći na sinodske rasprave, oni će se među prvima uključiti u slavlje sinode. Oni će u svjetlu Evanđelja uočiti "Što Duh govori Crkvama", što govori našoj đakovačkoj i srijemskoj Crkvi. Velikim dije-

¹⁰ Usp. J. B. CAPPELLARO, *Edificare la Chiesa locale. Guida alle strutture diocesane e parrocchiali*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1999., str. 11-12.

¹¹ P. L. M. ZAPPATORE, *Parrocchia è bello!, Esperienze (si fa per dire...) pastorali (e dintorni)*, Libreria Editrice "Il Pozzo di Giacobbe", Trapani 1998., str. 177.

lom o svećenicima će ovisiti, hoćemo li postići ciljeve što smo ih postavili kad smo najavili sinodu, hoće li sinodsko zasjedanje biti trenutak punog zajedništva prezbitera i cijelog kršćanskog puka s biskupom, u čijoj je osobi nazočan usred svojih vjernika Gospodin Isus Krist, Vrhovni svećenik (usp. LG 21).

U svom radu svećenik će voditi ne samo brigu općenito o potrebama zajednice, nego i o potrebama pojedinaca. Koliko će posvetiti pozornost potrebama pojedinih vjernika a koliko cijeloj zajednici, diktirat će pastoralna razboritost. U posljednje vrijeme vjernici se tuže da svećenici nemaju za njih vremena, niti u ispovijedi niti izvan nje. Masovno vodstvo često se svodi na bezbrojne i ne svaki puta osmišljene mise, tako da pojedinci nedjeljom služe i pet misa, trčeći od filijale do filijale (prezbiter-liturg!), ali zato ne stignu između misa porazgovarati s vjernicima koji bi htjeli razmijeniti misli sa svojim svećenikom, ne stignu pogledati i pogladiti djecu koja rado dođu u crkvu... Isus kao Dobri Pastir zna voditi mnoštvo koje je ostalo "kao ovce bez pastira", ali je isto tako "on ovce svoje zove imenom" (Iv 10,3-4).¹²

Druga skrajnost je posvećivati svoje svećeničko vrijeme isključivo i najviše pojedincima i malim skupinama jer služenje zajedništvu nadilazi "zatvorene krugove", te hrpice ili pojedince koji se vrte i motaju oko pojedinih svećenika ili se svećenik mota oko njih. Jadna ona obitelj ili bračni par kojemu iz dana u dan dodijava njihov prijatelj svećenik. Vrlo brzo izgubit će svoj mir i oni i on. A što reći o sablažnjivim "duhovnim pomoćima" i "duhovnim vodstvima" koja često tragično završavaju.

Proglašavajući svoju vlast Krist je odlučno odbacio svaku vlast gospoštine, prevlasti, osvajanja, prestiža. On koji je za sebe priznao da mu je dana svaka vlast na nebu i na zemlji, sebe je ujedno priznao "slugom Jahvinih", a to je tražio i od svojih apostola: "Tko je najveći među vama neka vam bude sluga". I mi se svećenici kao Krist moramo osjećati poslužiteljima drugih, poslužiteljima crkvene zajednice u kojoj imamo i strahovitu odgovornost pastira. Sluge svih, blizih i dalekih, vjernika i nevjernika, dobrih i zlih, siromašnih, malenih, starih...

Mi svećenici, kao i cijela Crkva, moramo stati na stranu čovjeka, štoviše, "na Abelovu stranu", tj. stranu čovjeka nezaštićenoga, nezbrinutoga, siromašnoga, potisnutoga, čovjeka prepuštenog na milost i nemilost novih i moćnih Faraona. Biti svima sve. A to nije lako, kao što je priznao jedan svećenik u svojoj molitvi: "

"Teško je ljubiti sav svijet, a nikoga ne pridržati.

Teško je rukovati se, a ne htjeti zadržati ruku.

¹² GIOVANNI PAOLO II, *Il Presbitero, pastore della Chiesa, u Catechesi sul Credo*, Vol. IV, Credo la Chiesa, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1996., str. 277 sl.

Teško je osjećati kako raste klica naklonosti, ali sve tebi darivati.

Teško je biti kao drugi među drugima, a ostati kod toga drukčiji.

Teško je uvijek darivati, a pri tome ne pomišljati da ti se nešto uzvрати.

Teško je drugima biti primjer, a da si nikad ne izabereš uzor.

Teško je drugima skidati breme grijeha, a nemati mogućnosti skinuti ga sebi.

Teško je doznavati tajne, a ne moći ih ni s kim podijeliti.

Teško je s drugima putovati ovim životom, a ne smjeti se ni časak prepustiti životu.

Teško je biti sam, sam pred svima, sam pred svijetom, sam pred trpljenjem, smrću, grijehom".¹³

4. Prijateljski odnosi: biskup-svećenici, svećenici-svećenici

U osobnom odnosu prema svećenicima htio bih njegovati i sačuvati neposrednost, otvorenost, prijateljstvo. O tome sam već prije nešto pisao¹⁴ ili u prijevodu objavljivao.¹⁵ Ne bi trebalo shvatiti laskanjem ili podilaženjem kad biskup veli da su mu prva briga svećenici. Zato, ako slučajno netko dođe u kancelariju, a biskup se bavi nečim drugim, "sjedi za kompjutorom", ne treba se ispričavati riječima: "Oprostite što smetam", jer razgovor sa svećenikom za biskupa nije smetnja. Istina, mi možemo stvar i organizirati, ta nemamo uzalud telefon, i najaviti se da ne bude nervoze kad se kod biskupa čeka, ali uvijek može biti nepredviđenih situacija. Osim toga molio bih da svećenici u pozdravnim govorima izbace riječi: "Biskup je otkinuo od svoga dragocjenog vremena i došao k nama, iako ima većih obveza", jer biskupova prva briga jest biti sa svećenicima i s vjernicima... Biskupu su neugodne "izlizane" pjesmice prigodom krizme koje svojim sadržajem odudaraju od stvarnosti...

Posebnu brigu moramo posvetiti uzajamnim odnosima unutar našeg prezbiterija. Postoji velika razlika u našim svećeničkim službama. Tako na primjer postoje službe u župama i među župama i iznad župa, služba na razini biskupije, Biskupske konferencije, pouka u školi, profesorska služba i odgojiteljska služba u sjemeništu. Osim toga neki su se angažirali u apostolatu preko massmedia, u Caritasu... Ta raznolikost ne bi trebala stvarati kategorije i razlike jer se radi o zadaćama koje za prezbitere uvijek ulaze u plan evangelizacije. "Svi naime smjeraju k jednome - veli Koncil - to jest izgradnji Kristova Tijela, koja, napose u naše vrijeme, iziskuje mnogovrsne službe kao i nova prilaga-

¹³ M. QUOIST, *Pred tobom Gospodine (večernje) molitve*, Treće izdanje, Đakovo 1982., str. 59.

¹⁴ Usp. M. SRAKIĆ, *Prezbiteri suradnici biskupa*, u *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 39, 1986., br. 3, str. 47-48.53-54.

¹⁵ ISTI, *Biskup, otac i prijatelj svojih svećenika (Pismo Henrika Gufflet-a, biskupa Limoge-a, u Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 24, 1971., br. 1, str. 9-10. /*Masses ouvrières* 240, 1967./).

godavanja" (PO 8). Zato je važno da svaki prezbiter bude raspoložen i dovoljno odgojen da shvati i poštuje djelo što ga izvršavaju njegova braća u svećeništvu. To je pitanje kršćanskog i crkvenog duha. Uzajamno razumijevanje je osnovica uzajamne pomoći na raznim područjima. Župe su živi organi jedinstvenog Tijela Kristova, jedinstvene Crkve, i one se ne bi smjele odvajati jedne od drugih, naprotiv, suradnjom svećenika trebaju se ujediniti.

Ta suradnja napose mora postojati između starijih i mlađih svećenika. Koncil je preporučio starijima da s razumijevanjem i simpatijom prihate inicijative mlađih, a mladima da imaju poštovanja prema iskustvu starijih.¹⁶ Nikad ne mogu zaboraviti što su za mene značili stariji svećenici u mojim mladim svećeničkim godinama, kako onih na župi tako onih u sjemeništu.

Mi smo pribrojani prezbiteriju Đakovačke i Srijemske biskupije. To ima konkretne zahtjeve i posljedice. Đakovačka i Srijemska biskupija je konkretna stvarnost koja se prostire na točno omeđenom prostoru od Slobodnice i Viljeva na zapadu do Zemuna i Novog Beograda na istoku. Ona ima određeni broj vjernika: oko 500.000 katolika i oko 800.000 pravoslavnih, 178 župa od koji je 28 u Srijemu koje žive u posebnim uvjetima drukčijeg političkog sustava, ima 222 dijecezanska svećenika, 39 redovničkih svećenika...

To je biskupija koja je prošla kroz teška stradanja prošlog rata zbog kojeg je jedan dio ostao u drugoj državi, drugi je teško razoren i u materijalnom i u duhovnom i u crkvenom smislu. Župne zajednice su rastepene i treba ih ponovno stvarati, vjernici se vraćaju, ali ne onakvi kakvi su prije sedam godina otišli, neimaština na sve strane uz koju žive ljudi koji su se snašli u novom sustavu. Mi kao svećenici ne želimo pasti na ispitu svoje ljudskosti, zato što ne uspijevamo ili ne želimo "razumjeti potrebe i prihvatiti zahtjeve, naslutiti neizrečena pitanja, podijeliti nade i iščekivanja, radosti i tegobe zajedničkog života; sposobnost susretati se sa svima i sa svima biti u dijalogu" (PDV, 72). Neka nas u našoj službi nadahnjuje i vodi Krist Gospodin, naš Dobri Pastir.

¹⁶ GIOVANNI PAOLO II, *Relazioni dei Presbiteri con i Confratelli nel sacerdozio, u Catechesi sul Credo*, Vol. IV, *Credo la Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1996., str. 327 sl.

IL SERVIZIO DEL PRESBITERO ALLA LUCE DEL SECONDO SINODO DIOCESANO DELLA DIOCESI DI ĐAKOVO E SRIJEM

Riassunto

Alla vigilia della Domenica di Pentecoste, il 30 maggio 1998, era stata annunciata la convocazione del Sinodo diocesano della diocesi di Đakovo e di Srijem. Con il Sinodo tra l'altro vogliamo approfondire anche le relazioni tra il Vescovo e il presbiterio. Proprio perchè il presbiterato è sacramentalmente relativo all'episcopato, ne deriva un'esigenza insopprimibile di dipendenza, di collaborazione dell'Ordo presbyterorum con l'Ordo episcoporum, e in particolare con il proprio vescovo. L'unità che tra loro esiste sul piano dell'essere sacramentale deve tradursi sul piano dell'operare ministeriale, cioè sul piano dell'attività evangelizzatrice, liturgica, pastorale. I preti devono ritrovare il loro legame col vescovo dentro tutto ciò che fanno come preti: nel ministero della parola, nella celebrazione dell'Eucaristia e degli altri sacramenti e nell'attività pastorale.